

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 3 lutego 2023 r.

Pozycja 39

POSTANOWIENIE z dnia 27 stycznia 2022 r. Sygn. akt Ts 246/21

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Piotr Pszczółkowski,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej T.G. o zbadanie zgodności:

art. 394² § 1 i § 1¹ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 1575, ze zm.) „w zakresie w jakim zaskarżone przepisy wykluczają możliwość wniesienia zażalenia na postanowienie sądu drugiej instancji o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych”, z art. 45 ust. 1 w związku z art. 77 ust. 2, art. 78 i art. 176 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu.

UZASADNIENIE

1. W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 28 września 2021 r. (data nadania) T.G. (dalej: skarżąca) – reprezentowana przez pełnomocnika z wyboru – wystąpiła z żądaniem przytoczonym na tle następującego stanu faktycznego.

Od wyroku Sądu Okręgowego w K. z 22 lipca 2020 r. (sygn. akt [...]) skarżąca wniosła apelację wraz z wnioskiem o częściowe zwolnienie jej z opłaty od apelacji. Wniosek ten został oddalony przez Sąd Apelacyjny w K. (dalej: Sąd Apelacyjny) postanowieniem z 22 stycznia 2021 r. (sygn. akt [...]). Pismem z 16 lutego 2021 r. skarżąca złożyła wniosek o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia ww. orzeczenia, a pismem z 17 lutego 2021 r. ponowny wniosek o częściowe zwolnienie z opłaty od apelacji.

Postanowieniem Sądu Apelacyjnego z 24 lutego 2021 r. (sygn. akt jw.) w punkcie pierwszym odrzucono ponowny wniosek skarżącej o zwolnienie od kosztów sądowych, w punkcie drugim odmówiono sporządzenia uzasadnienia rozstrzygnięcia z 22 stycznia 2021 r., a w punkcie trzecim odrzucono apelację.

Sąd Apelacyjny orzeczeniem z 28 kwietnia 2021 r. (sygn. akt [...]) w punkcie pierwszym odrzucił zażalenie na punkt drugi rozstrzygnięcia z 24 lutego 2021 r., a w punkcie drugim oddalił zażalenie złożone na punkt trzeci kwestionowanego postanowienia. W uzasadnieniu podjętego rozstrzygnięcia wskazał m.in., że „postanowienia Sądu Apelacyjnego, względem których można wnieść zażalenie do innego składu tego sądu zostały (...) enumeratywnie

wyszczególnione przez ustawodawcę w art. 394² § 1 i § 1¹ k.p.c. (...) zaskarżony przez pozwanego punkt II postanowienia Sądu Apelacyjnego z dnia 24 lutego 2021 r. nie obejmuje natomiast swym przedmiotem żadnego z rozstrzygnięć skatalogowanych w art. 394² § 1 i § 1¹ k.p.c. Na postanowienie to nie przysługuje wobec tego skarżącej zażalenie do innego równorzędnego składu sądu drugiej instancji, co w rezultacie prowadziło Sąd Apelacyjny do odrzucenia zażalenia pozwanej w tej części” (s. 4 postanowienia). Orzeczenie to, doręczone skarżącej 29 czerwca 2021 r., wskazane zostało jako ostateczne rozstrzygnięcie w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji.

Zarządzeniem Prezesa Trybunału Konstytucyjnego z 28 października 2021 r. (doręczonym 4 listopada 2021 r.) skarżącą wezwano do usunięcia braków formalnych skargi przez: 1) wskazanie ostatecznego orzeczenia, w rozumieniu art. 79 Konstytucji, w związku z którym wniesiona została skarga konstytucyjna (wraz z czterema kopiami); 2) doręczenie pełnomocnictwa szczególnego uprawniającego do sporządzenia i wniesienia skargi konstytucyjnej oraz reprezentowania skarżącej przed Trybunałem Konstytucyjnym w odniesieniu do sprawy, w związku z którą złożona została skarga konstytucyjna (wraz z czterema kopiami); 3) udokumentowanie daty doręczenia orzeczenia wskazanego jako ostateczne zgodnie z punktem 1 niniejszego zarządzenia (doręczenie np. poświadczonej za zgodność z oryginałem koperty wraz z monitoringiem przesyłki Poczty Polskiej, w której doręczone zostało to orzeczenie lub poświadczonej za zgodność z oryginałem kopii zwrotnego potwierdzenia odbioru tej przesyłki) wraz z czterema kopiami; 4) podanie, czy od wskazanego – zgodnie z punktem 1 zarządzenia – ostatecznego orzeczenia został wniesiony nadzwyczajny środek zaskarżenia (wraz z czterema kopiami); 5) doręczenie odpisów (wraz z czterema kopiami): a) ostatecznego orzeczenia, w związku z którym została wniesiona skarga konstytucyjna, b) orzeczeń (wyroków, postanowień, decyzji i innych rozstrzygnięć) potwierdzających wyczerpanie drogi prawnej. Pismem z 12 listopada 2021 r. (data nadania) skarżąca usunęła wskazane braki.

2. Skarżąca uważa, że poniosła „negatywne konsekwencje pominięcia legislacyjnego. Art. 394² § 1¹ k.p.c. pomija bowiem w swej treści możliwość zaskarżenia postanowienia o odmowie zwolnienia z kosztów sądowych, co spowodowało pozbawienie [s]karżącej konstytucyjnego prawa do sądu i dwuinstancyjnego postępowania sądowego. Aktualny stan prawny w zakresie tzw. zażaleń horyzontalnych jest niezupełny a jego braki narażają jednostki na brak konstytucyjnie zagwarantowanej możliwości dochodzenia swoich praw i wolności na drodze sądowej i godzą w zasadę dwuinstancyjności” (s. 2 skargi).

W *petitum* skargi skarżąca zakwestionowała zgodność art. 394² § 1 i § 1¹ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego ze wskazanymi tam wzorcami. Nie podała przy tym pozycji Dziennika Ustaw. Z uzasadnienia skargi (s. 5) wynika jednak, że zaskarża wskazane przepisy w brzmieniu ukształtowanym ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1469, ze zm.), co przesądza o tym, że właściwym Dziennikiem Ustaw jest Dz. U. z 2020 r. poz. 1575, ze zm.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje.

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym, podczas którego Trybunał bada, czy odpowiada ona określonym przez prawo wymaganiom.

2. Zgodnie z art. 79 ust. 1 Konstytucji prawo do wniesienia skargi konstytucyjnej przysługuje każdemu, czyje konstytucyjne prawa lub wolności zostały naruszone w wyniku

wydania w jego sprawie ostatecznego rozstrzygnięcia, opartego na niezgodnym z Konstytucją przepisie ustawy lub innego aktu normatywnego.

W myśl art. 77 ust. 1 u.o.t.p.TK skarga konstytucyjna może być wniesiona po wyczerpaniu drogi prawnej, o ile droga ta jest przewidziana, w ciągu trzech miesięcy od doręczenia skarżącemu prawomocnego wyroku, ostatecznej decyzji lub innego ostatecznego rozstrzygnięcia. Wyczerpanie drogi prawnej jest warunkiem koniecznym z punktu widzenia subsydiarności skargi konstytucyjnej. W toku instancji skarżący musi więc wykorzystać dostępne mu zwykle środki prawne, zapobiegające uzyskaniu przez orzeczenie waloru prawomocności. Skarżący powinien zatem wskazać prawomocne rozstrzygnięcie, które zostało wydane w oparciu o zaskarżony akt normatywny. Tylko regulacja prawna, będąca podstawą ostatecznego orzeczenia odnoszącego się do praw lub wolności skarżącego, może być przedmiotem skargi, która – w przeciwnym wypadku – nabrałaby charakteru *actio popularis* (zob. m.in. postanowienie TK z 29 stycznia 2013 r., sygn. SK 36/12, OTK ZU nr 1/A/2013, poz. 15 i powołane tam orzecznictwo). Wskazanie takiego przepisu nie jest bowiem czysto „techniczną czynnością”. Jak zauważył Trybunał w postanowieniu z 14 maja 2003 r., sygn. Ts 56/02 (OTK ZU nr 2/B/2003, poz. 91): „nie chodzi (...) o wskazanie jakiegokolwiek – podjętego w toku postępowania – orzeczenia sądu, ale takiego, które nadać mogło ostateczny charakter merytorycznemu rozstrzygnięciu o konstytucyjnych prawach lub wolnościach skarżącego, wydanemu na podstawie zakwestionowanych w skardze przepisów”. Innymi słowy, chodzi o władcze rozstrzygnięcie, które ostatecznie – i choćby pośrednio – określa sytuację prawną skarżącego i ma znaczenie dla realizacji jego uprawnień (por. postanowienia TK: z 17 grudnia 1997 r., sygn. Ts 22/97, OTK ZU nr 1/1998, poz. 10; 12 sierpnia 1998 r., sygn. Ts 62/98, OTK ZU nr 5/1998, poz. 71; 13 października 1998 r., sygn. Ts 117/98, OTK ZU nr 3/1999, poz. 43; 4 grudnia 2000 r., sygn. SK 10/99, OTK ZU nr 8/2000, poz. 300; 7 sierpnia 2001 r., sygn. Ts 68/01, OTK ZU nr 8/2001, poz. 296; 26 maja 2008 r., sygn. SK 8/08, OTK ZU nr 4/A/2008, poz. 72).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Trybunału Konstytucyjnego dla zbadania zgodności z Konstytucją przepisów zamykających drogę sądową bądź wykluczających dopuszczalność wniesienia do sądu określonego środka prawnego konieczne jest uprzednie uzyskanie orzeczenia w przedmiocie odrzucenia niedopuszczalnego z mocy prawa środka. Dopiero dysponując takim orzeczeniem, skarżący mógłby dochodzić stwierdzenia naruszenia prawa do sądu (zob. postanowienie pełnego składu TK z 10 marca 2015 r., sygn. SK 65/13, OTK ZU nr 3/A/2015, poz. 35). Pogląd wyrażony w przywołanym orzeczeniu Trybunału stanowi, co do zasady – zgodnie z art. 37 ust. 1 pkt 1 lit. e *in fine* u.o.t.p.TK – wiążącą dyrektywę interpretacyjną dla kolejnych składów orzekających do chwili zmiany stanu prawnego lub do momentu odstąpienia od niego przez Trybunał w orzeczeniu wydanym w pełnym składzie.

W ocenie Trybunału Konstytucyjnego skarżąca nie uzyskała ostatecznego rozstrzygnięcia naruszającego jej prawa określone w *petitum* skargi konstytucyjnej, nie wniosła bowiem zażalenia na postanowienie o oddaleniu wniosku w przedmiocie zwolnienia od kosztów. Zażądała jedynie sporządzenia uzasadnienia postanowienia o odmowie takiego zwolnienia. Przedmiotem skargi nie uczyniono jednak prawa do uzyskania uzasadnienia niezaskarżalnego postanowienia, lecz prawo do wniesienia zażalenia. Okoliczność ta uniemożliwia jej merytoryczne rozpoznanie oraz przekłada się na odmowę nadania dalszego biegu na podstawie art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p.TK.

3. Trybunał stwierdza również, że kwestionowany w skardze art. 394² § 1 i § 1¹ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 1575, ze zm.), w brzmieniu ukształtowanym ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1469, ze zm.) nie był normatywną podstawą postanowienia Sądu Apelacyjnego w K. z 28 kwietnia 2021 r.

(sygn. akt [...]), z którym skarżąca wiąże naruszenie jej konstytucyjnych praw. Przepis ten nie determinował bowiem treści tego rozstrzygnięcia. Intencją skarżącej było zakwestionowanie braku możliwości zaskarżenia postanowienia w przedmiocie odmowy zwolnienia od kosztów sądowych wydanego przez sąd drugiej instancji, a nie brak możliwości jego uzasadnienia.

Z tych wszystkich powodów należało postanowić jak w sentencji.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p.TK skarżącej przysługuje prawo do wniesienia zażalenia na niniejsze postanowienie w terminie siedmiu dni od daty jego doręczenia.